

Frans kinderopvang en de idealen van Rousseau

Een studiereis naar de kinderopvang in achterstandswijken van Lille en omgeving, november 2017

Sociaal Werk Nederland organiseerde samen met [ChildCare International](#) (CCI) een studiereis naar Lille. Met 12 medewerkers van onze leden en enkele gasten maakten we kennis met de Franse kinderopvang en met centra waar kinderen en ouders worden opgevangen in vooral achterstandswijken. We spraken er over de pedagogiek, de leidsters en de ouders. Wat is de stand van zaken in Frankrijk, een land dat altijd bekend stond om zijn idealistische ideeën over opvoeding en tegelijkertijd een tekort aan geboorten? Leidt de neo-liberale politiek van president Macron tot het opbloeien van de kinderopvang voor alle Fransen of alleen voor de elite?

Introductie over het Franse systeem van kinderopvang

In 19^e eeuw is de kinderopvang vooral opgekomen vanuit filantropische instellingen, om armoede en slechte medische toestanden tegen te gaan. Het werd sterk vanuit medische en hygiënische hoek benaderd. Er was veel kindersterfte. Moeders moesten hun kind afgeven via een loket en vaders mochten niet naar binnen uit angst voor ziekten en bacteriën. Door de twee wereldoorlogen nam de kindersterfte weer toe en vrouwen gingen meer werken. Daardoor groeide de behoefte aan kinderopvang, maar die bleef gericht op gezondheid en hygiëne.

De crèches - zoals deze opvang doorgaans hetten - kenden ook medisch personeel zoals artsen en verpleegkundigen. Zelfs de gebouwen van de kinderopvang leken qua architectuur op hospitalen. Tussen 1927 en 1967 groeide het gebruik van de kinderopvang van 9% naar 34% en dit is nog steeds groeiende.

Gastouders en "microcrèches"

In de jaren '70 ontdekte men dat de crèche ook een socialiserende en educatieve functie kan hebben. Ook komen er gastouders, die erkend worden en regels krijgen. Vooral op het platteland zijn er gastouders en de zogenaamde microcrèches.

Met deze ontwikkelingen komen er niet alleen meer subsidies maar ook de onvermijdelijke regels en rechten. Zo wordt door het toegangsrecht en belastingverlaging het ouderschapsverlof gestimuleerd en wordt de kinderopvang toegankelijker gemaakt.

Sinds pakweg 2000 zijn er twee soorten kinderopvang, de gesubsidieerde stichtingen met kinderopvang en de private kinderopvang (zoals microcrèches en gastouders). Tot het kind 3 jaar wordt en naar de basisschool

gaat kunnen ouders ouderschapsverlof krijgen en wordt hun salaris aangevuld tot fulltime. Vanaf 2 jaar kunnen kinderen naar de kleuterschool. Op het platteland is een sterk tekort aan kinderopvang, vooral door gebrek aan goed personeel. Onder andere doordat jongeren in Frankrijk vaak naar de grotere steden trekken.

Ook kinderen met een beperking

De microcrèches hebben een maximum van 20 kinderen en hebben minder regels dan de gesubsidieerde kinderopvang. Deze zijn vaak duurder en zitten vooral in de duurdere wijken. Zij zijn ook moeilijker te controleren en te inspecteren.

De gesubsidieerde kinderopvang heeft vaak meerdere vormen van opvang voor kinderen tussen 0 en 3 jaar; de zogenaamde "multi-accueil". Zo is er plaats voor bso en kunnen ook gehandicapte kinderen worden opgevangen, mits hun indicatie niet te zwaar is.

De inspectie van de kinderopvang is meer gericht op het begeleiden van de kinderopvang en het verbeteren van de kwaliteit dan op inspectie en handhaving. Zo is er ook een landelijk fonds waarvan de kinderopvang gebruik kan maken om de kwaliteit te verbeteren.

De gesubsidieerde kinderopvang is vaak aangesloten bij [L'Acepp](#), een landelijke organisatie ter ondersteuning van de kinderopvang. De organisaties zijn zelfstandig en zijn bijvoorbeeld een stichting of een coöperatie met ouders en medewerkers.

Bezoek multi-accueil Meli Melo

[Meli Melo](#) is een bijzondere kinderopvang: een coöperatie van ouders, leidsters, gemeenten en sociaal werk. Ouders uit de buurt kunnen vrij inlopen en bij hun kindje blijven als zij dat willen. Er worden zo'n 40 kinderen opgevangen uit in totaal 24 gezinnen. Ouders zijn niet verplicht lid te worden van de coöperatie maar doen ouders dat wel bepalen ze mede de rode draad van de thema's van de kinderopvang. Maar ook aan de kinderen wordt gevraagd wat zij graag willen doen.

De leidster kind ratio is landelijk geregeld en wijkt nogal af van de onze: 1 leidster op 5 kinderen die nog niet kunnen lopen en 1 leidster op 8 kinderen die kunnen lopen. Hierbij geldt wel het vier-ogen principe Bij Melo Meli houden ze 1 leidster op 6 kinderen aan ongeacht of ze lopen of niet. Het valt trouwens op dat bij Melo Meli de kinderen in verschillende ruimtes kunnen spelen. De leidsters spelen vaak met de kinderen op de grond en volgen daarin vooral het gedrag van het kind. Zo neemt de leidster een moe kindje even mee naar een afzonderlijke knuffelruimte. De sfeer is ontspannen en weinig gericht

opvolgen van programma's.

46 cent per uur

Er worden warme maaltijden verzorgd en kinderen die er behoefte aan hebben kunnen een slaapje doen. Ouders moeten een contract hebben maar kunnen hun kind brengen wanneer zij dat willen, ook voor een paar uur. Veel ouders blijven wat langer om met het kind te spelen en andere ouders te ontmoeten. Er is een gewenningsperiode die kan variëren. Als de ouders zich goed voelen op de kinderopvang gaan de kinderen zich vanzelf ook beter voelen, is de gedachte daarachter.

Er wordt een 15%-regeling gehanteerd bovenop het maximum van de kinderen. Hierdoor is de opvang flexibel voor kinderen die voor korte tijd of onverwacht worden gebracht. De kinderopvang is open van 7.30 tot 19.00 uur; de ouders betalen per half uur. De laagste inkomens betalen 46 eurocent per uur en de hoogste inkomens betalen € 2,80. Voor de overheid zijn deze kinderopvang crèches vrij duur maar ouders betalen voor de microcrèches veel meer.

De leidsters van Melo Meli hebben na de middelbare school een drie- of vierjarige opleiding gevolgd die sterk is gericht op het jonge kind. Hoe groter een kinderopvang, hoe strikter de eisen voor de leidster. Op dat moment wordt een medische achtergrond belangrijker.

Bezoek multi-accueil [Centra de la petite Enfance Pile au Soleil](#)

Een goed voorbeeld van de vergane glorie van Frankrijk: vroeger was Roubaix een rijke industriestad, met een bloeiende textielindustrie. In de jaren '20 is echter alles verloren gegaan. Nu is het een van de armste steden van Frankrijk.

De multi-accueil die we bezoeken staat midden in een achterstandswijk. Er is een dagelijkse receptie die de mensen opvangt. Ook uit veiligheid, want men houdt wel rekening met aanslagen, zo is ook op een affiche te zien. De multi-accueil heeft meerdere vormen van opvang en diensten voor ouders. Zo zitten in het gebouw meerdere stichtingen waaronder een speltheek, een bibliotheek, een kinderopvang en een bso.

Autonomie van het kind centraal

Er zijn veel ruimten om te spelen, waaronder een binnenplaats die dient als speelplein. Ook hier krijgen de kinderen een warme lunch. Ouders betalen al naar gelang hun inkomen zo'n 35 cent per uur, inclusief luiers. In het centrum kunnen 20 kinderen worden opvangen.

Er is één leidster op 12 kinderen, en vaak een stagiaire. De belangrijkste taak van de leidster is het stimuleren van de autonomie van het kind. Kinderen worden gestimuleerd zelf te spelen en zelf te bepalen wat ze gaan doen.

Om de ouders te betrekken bij de opvoeding worden er veel workshops, praatgroepen en activiteiten georganiseerd. In de speltheek komen ouders met gehandicapte kinderen. Hier worden ze begeleid bij het spelen en het uitzoeken van het speelgoed. Ouders kunnen ook zelf met voorstellen komen voor activiteiten. Zij kunnen zelf ruimten gebruiken voor feestjes en partijen. Er is zelfs een ouder-universiteit opgericht die betrokken wordt bij informatieve bijeenkomsten voor ouders. Er zijn knutselvaders en er is een circusschool.

Bezoek aan multi-accueil [Halle Garderie Doux Calins](#)

In de armste wijk van Lille en een van de armste wijken van Frankrijk bezoeken we nog een multi-accueil. Er is plaats voor 20 kinderen van 0 tot 3 jaar. Ouders betalen afhankelijk van het inkomen inclusief luiers en maaltijd 41 cent per uur.

In deze kinderopvang bellen ouders van tevoren of er plek is en kunnen daarna zelf aangeven hoe lang ze hun kind willen brengen. Sommige ouders brengen hun kind wel 45 uur per week: niet omdat ze werken, want zij zijn werkloos, maar omdat het goedkoper is dan hun kind thuis op te vangen. In de opvang komen 45 nationaliteiten. Er wordt veel gedaan met plaatjes en foto's' en vooral arme ouders worden ondersteund door PMI (protection, maternel, infancy).

Sylvie, de hoofleidster van de locatie, ziet dat ouders heel veel contact hebben met hun leidster en het centrum, omdat er veel armoede en isolement is onder de ouders. Dat was ook de reden dat het centrum destijds is gestart. Helaas gaat dat contact vaak

verloren op het moment dat het kind naar school gaat. Het belangrijkste doel is integratie in de samenleving, hulp bij opvoeding en voorbereiding op het onderwijs.

In het centrum wordt samengewerkt met meerdere partners, zoals de jeugdgezondheidszorg, de spelotheek en de gastouders. Het centrum fungeert op die manier vooral als een pedagogisch inloopcentrum voor alle ouders, ongeacht of ze werken of niet. Het centrum heeft een wachtlijst van ruim 200 kinderen, maar door geldgebrek kan Sylvie niet uitbreiden. De overheid bezuinigt en wil graag een centraal inschrijvingspunt.

De stichting jeugdwelzijn biedt ouders en kinderen ook steun met gespreksgroepen, waarbij ook een psycholoog en een pedagoog aanwezig zijn. Het is moeilijk te meten wat de effecten zijn van het werk van de stichting. Sylvie ziet kinderen die later gaan studeren, maar ook kinderen die een strafblad krijgen. Er worden veel drugs gedeald in de wijk en er is veel criminaliteit. Doordat er nauwelijks verhuismogelijkheden zijn blijft de armoede in stand.

Sylvie is een sociaal werker pur sang; ze pakt alles aan, regelt alles en onderhoudt contact met ouders

en kinderen, leidsters en partners. Maar er is te veel werk door de grote armoede onder de mensen in de wijk.

De privécchèches trekken vooral ouders aan die veel werken, dus ook hogere inkomsten. Bij Sylvia gaat het vooral om die ouders die graag ook kort komen, en veel inlopen. Dat is financieel niet aantrekkelijk maar sociaal wel nodig. De jeugdgezondheidszorg (Association Sante) ondersteunt de ouders en de kinderen in de opvoeding en werkt nauw samen met centrum. Het centrum heeft ook vrijwilligers in de wijk, die fungeren als ambassadeurs. Zij doen veel met weinig geld, terwijl het budget alleen maar afneemt en het werk alleen maar toeneemt.

Bezoek aan [Multi-accueil de Quesnoy sur Deûle](#)

Een laatste bezoek aan een multi-accueil, ditmaal in Quesnoy sur Deûle. Bijzonder is de ontvangstruimte voor gastouders in het dorp. Zij kunnen hier gratis komen met hun opvangkindjes en worden hierin ondersteund door het centrum, om zo de professionaliteit van de gastouders te versterken.

Van de 50 gastouders in het dorp komt pakweg de helft in het centrum; met de andere is vaak telefonisch contact. Een opleiding voor gastouder is beperkt: 60 uur opleiding voor het eerste kind en 60 uur voor het tweede, in totaal dus 120 uur. De gastouders bedienen in totaal zo'n 150 ouders in de stad. De kosten variëren van € 3,20 tot € 4,20 per uur, afhankelijk van het inkomen.

In vergelijking met andere opvang is de multi-accueil duurder. Maar de leidsters zijn dan ook hoger opgeleid, vaak met een verpleegkundige en pedagogische achtergrond.

Naast de multi accueil is ook een school met een buitenschoolse opvang. De bso staat open voor alle kinderen; de ouderbijdrage is inkomensafhankelijk, de meeste ouders werken. Men betaalt tussen 50 cent en € 2,50.

De gemeente is op zich niet verplicht kinderopvangvoorzieningen te realiseren. Private partijen en stichtingen kunnen het zelf doen maar de privécrèches groeien wel in Frankrijk. Dit komt doordat er steeds meer een verdienmodel voor organisaties en ondernemers is. Ook de eisen voor deze privécrèches worden verruimd. Burgemeester Rosemarie Hallynck meldt ons dat zij nooit van ouders hoort dat zij blij zijn met de voorzieningen die in haar stad zijn gerealiseerd. Ouders zien het als normaal en hebben ook geen grote visioenen van hoe het zou moeten

zijn. De stad Quesnoy is niet rijk dus zij handelen vooral met gezond verstand. De buitenschoolse opvang wordt vooral door vrijwilligers gedaan, zoals scholieren en studenten. Zij ziet wel een verschil in eisen tussen de gesubsidieerde crèches en de privécrèches, waardoor de publieke crèches straks te duur worden.

Conclusies

Frankrijk heeft zich de afgelopen decennia sterk gemaakt voor kinderopvang voor alle ouders, ongeacht of ze werken of niet. Ouders hoeven niet veel te betalen, leidsters zijn goed opgeleid voor opvang van het jongste kind en de gesubsidieerde crèches hebben vooral hun plek gevonden in de armste wijken van steden.

Maar door nieuw beleid komen die crèches in de knel en groeien de privécrèches. Zij hoeven ook aan minder strenge regels te voldoen en kunnen meer geld vragen aan de ouders. Met alle gevolgen van dien.

Tegelijkertijd is de armoede in de bezochte wijken groot. Dan hoef je geen helderziende te zijn om te voorspellen wat er gebeurt als kinderen in die wijken niet kunnen deelnemen aan de opvang, ouders niet ondersteund kunnen worden en de kansen op een beter leven steeds kleiner worden.

De mooie idealen van Rousseau om kinderen vooral de vrijheid te geven om te kunnen spelen en leren in een fraaie natuurlijke omgeving, worden niet verwezenlijkt in Lille, laat staan in Roubaix. Ondanks de goede inzet van alle bevlogen sociaal werkers.

Gaat er dan niets goed in Frankrijk? Jawel, de peutercentra betrekken de ouders er goed bij, dankzij veel activiteiten en het stimuleren van eigen initiatieven. Ook betrekken zij gastouders bij het centrum, zodat er een beter beeld is van hoe zij kinderen opvangen. Ook geven de leidsters de kinderen veel ruimte om te spelen en zelf te ontdekken. Daarin bespeuren we dan toch nog een vleugje Rousseau...